

Občanské sdružení
BARTOLOMEO

ve spolupráci s **Městskou knihovnou Klatovy**

vás zvou na přednášku, kterou přednese pan

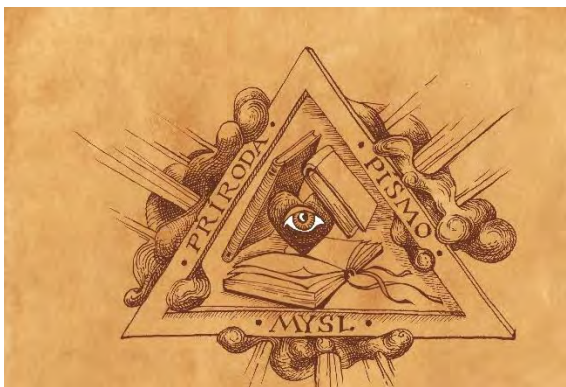
Mgr. Petr Pavlas, Ph.D.

s názvem

Knize knih vstříc: Komenský jako filosof a teolog

**v pondělí 23. května 2016 v 18. 00 hodin
ve společenském sále Městské knihovny Klatovy**

Učitele národů známe především jako teoretika pedagogiky a autora didakticky geniálních učebnic. Fakt, že Comenius je světově nejproslulejším českým filosofem všech dob, si však uvědomují jen nemnozí. Přitom Komenský sám sebe považoval především za filosofa a teologa: zatímco psaní učebnic pro něj bylo zdrojem obživy, jeho životním posláním byla tzv. pansofie. Pansofie jako „vševěda“ obsa-

hující nejen veškeré poznání jeho doby, ale dokonce veškeré lidsky možné poznání o člověku, světě a Bohu. Vždyť druhý příchod Kristův očekával Komenský každým dnem. Završení světa mělo nastat brzy a s obdobím „sedmé polnice“, jak Komenský v narážce na andělské trubače ze Zjevení Janova označil svou éru, měla přijít také dokonalá věda a dokonalý jazyk.

Pansofické a encyklopedické snahy byly nedílnou součástí pokusů o obnovu či reformu věd během tzv. vědecké revoluce 16. a 17. století. V tomto Komenský není nijak zvlášť originální. Originální je však způsob, jakým nakládá s tradiční metaforou knihy. Od raného křesťanství byla Kniha knih Bible jakožto „zvláštní“ Boží zjevení (*revelatio Dei specialis*). Vedle ní však existovalo ještě zjevení obecné (*revelatio Dei generalis*), tedy příroda. Podle ústní tradice a na ní založené legendy označil přírodu za knihu poprvé poustevník Antonín Veliký, později svatořečený a považovaný za otce západního mnišství. Na něj navázali další církevní otcové jako Jan Zlatoústý a především Augustin Aurelius. Kniha přírody – toto označení se stalo křesťanským prostředkem v boji s manicheismem a vůbec všemi gnostickými tendencemi, které chtěly považovat stvořenou přírodu za zlou.

Od 15. století se však tato původně zbožná metafora začíná používat stále směleji a začíná ohrožovat svrchovanou autoritu Písma svatého. Pelagiánská hereze, tedy vyvyšování přírody na úkor milosti, stála zjevně u kořenů novověké vědecké revoluce. Přírodovědcům Galileiho či Keplerova typu se stala metafora „knihy přírody“ vděčným pomocníkem v jejich výměně názorů s teologií. Galileiho i Keplerův současník Komenský je originální v tom, že dvojici „knihy Písma svatého – kniha přírody“ rozšiřuje o třetí knihu – knihu mysli. Tato knižní triáda je u něj synonymem pro veškerou realitu. Přestože lidské knihy jsou podle něj pouze chodítka, pomůckami, úvody a poznámkami k těmto třem Božím knihám, měla by být sepsána nová pansofická Kniha knih, která poznatky získané ze třech Božích knih shrne. Čtvrtá kniha, kterou je Bůh sám se všemi svými dosud nepoznatelnými tajemstvími, bude však otevřena až na věčnosti.

Přednáška Petra Pavlase nastíní poznatky a interpretace, které přináší jeho kniha *Trinus liber Dei: Komenského místo v dějinách metaforiky knihy*. Protože jde o knihu pouze (a možná až příliš) lidskou, bude její autor vděčen za inspiraci k dalšímu výzkumu ze strany publika.